

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Л.О. Гасуха

Луцький Національний технічний університет, lgasuha@yahoo.com

Аграрний сектор України є важливою складовою економіки держави та головним чинником подальшого розвитку трансформаційних та інтеграційних процесів, що відбуваються на етапі входження у світовий економічний простір.

Аграрний сектор економіки (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни. Від стану галузі безпосередньо залежать економічна незалежність країни, добробут і благополуччя її громадян. Останніми роками особливої актуальності набули проблеми забезпечення соціально–економічних гарантій стабільного продовольчого забезпечення населення, що обумовлює необхідність формування ефективної агропродовольчої політики. Проведення системних реформ в агропромисловому комплексі задекларовано в Програмі економічних реформ до 2014 року «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2].

Україна у минулому році увійшла до трійки світових лідерів за експортом зерна, в тому числі за експортом ячменю – 1 місце, пшениці – 6 місце. Також Україна посідає 1 місце в світі за експортом соняшникової олії.

Україна у 2011 році збрала 56,7 млн тонн зерна, що на 44,3% більше порівняно з показником 2010 року. Урожай продовольчого зерна у 2011 році становив 23,7 млн тонн, фуражного – 33 млн тонн.

У 2011 році Україна збільшила збір усіх культур зернової групи, зокрема проса – у 2,4 разу, гречки – у 2,1 разу, кукурудзи на зерно – майже удвічі, пшениці – на 32,4%, жита – на 24,5%, рису – на 14,7%, вівса – на 10,3%, ячменю – на 7,2%.

Валовий збір цукрових буряків в Україні у 2011 році збільшився на 36,2%, за рахунок як розширення площ на 4,8%, так і суттєвого збільшення врожайності (майже на 30%), і становив 18,7 млн тонн.

Також Україна у 2011 році збрала 24,2 млн тонн картоплі, що на 29,6% більше, овочів – 9,8 млн тонн (на 21% більше).

Обсяги виробництва плодоягідної продукції зросли на 8,3%, винограду – на 27,9% і становили відповідно 1,9 млн. тонн і 521,8 тис. тонн.

У 2011 році збільшилися обсяги виробництва у галузі тваринництва на 2,5%. Завдяки національному проекту «Відроджене скотарство» вдалося стабілізувати ситуацію у молочному скотарстві. Виробництво молока збільшилося на 1,4% у порівнянні з 2010 роком.

Зазначені обсяги виробництва основних видів сільгосппродукції дозволили у повній мірі забезпечити внутрішні потреби у продуктах харчування, утримати індекс споживчих цін та сформувані потужний експортний потенціал.

Таких результатів досягнуто завдяки системній роботі з ряду напрямів. Зокрема, забезпечено покращення технологій вирощування сільськогосподарських культур, вдосконалено роботу в насінництві, здійснено комплекс заходів із захисту рослин від шкідників та хвороб, проведено роботу щодо покращення технічного і технологічного забезпечення.

Україна за природно–ресурсним та аграрним потенціалом посідає провідне місце у світі. Однак цей потенціал використовується не завжди ефективно, а агропромисловий комплекс України за рівнем розвитку значно відстає від передових країн світу і ЄС. Основні проблеми полягають у:

– низькій конкурентоспроможності продукції та її невідповідності міжнародним стандартам якості й безпеки;

– низькому рівні інвестицій і зростанні залежності від державного фінансування;

– низькій економічній ефективності сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими країнами

– використанні застарілих технологій;

– домінуванні в структурі експорту продукції з низьким рівнем переробки;

– падінні родючості ґрунтів і зростанні їх ерозії.

Основною причиною такої ситуації є низька інвестиційна привабливість сектору через:

– непередбачуваність адміністративного регулювання цін і обмежень експорту;

– неефективні механізми державної підтримки сільгоспвиробництва;

– відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення.

Пріоритетні напрямки розвитку агропромислового комплексу України на нашу думку є:

1. Утвердження ефективних механізмів захисту прав власності на землю:

– запровадженні економічних стимулів раціонального використання та охорони земель;

– завершення видачі державних актів на право власності на землю громадянам;

– запровадження еколого–економічного обґрунтування сівозміни та виконання передбачених заходів з охорони земель;

– освоєння обслуговуючих земель.

2. Нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

Сприятливі ґрунтово–кліматичні умови України, вагомі інноваційні розробки в галузях селекції, насінництва та новітні технології вирощування зернових культур, високий попит на зернову продукцію на внутрішньому та світовому ринках дають підстави збільшити виробництво зерна в державі у 2015–2017 роках до 71–80 млн. т. [3].

3. Розвиток галузі тваринництва.

– селекційно–племінна робота, забезпечення відтворення високоефективних порід шляхом створення племінних репродукторів сільськогосподарських тварин,

– впровадження автоматизованої системи обліку селекційно–племінної роботи, включаючи господарства населення,

– будівництво та реконструкція тваринницьких ферм та комплексів,

– створення громадських пасовищ,

– розширення посівів кормових культур для забезпечення кормової бази тваринництва, збільшення виробництва збалансованих кормів;

– модернізація рибогосподарського комплексу.

4. Фінансове оздоровлення галузі.

– нарощування обсягів інвестицій в АПК та їх інноваційне спрямування,

- підтримка з державного та місцевих бюджетів,
- надання аграрним господарствам державної підтримки у придбанні якісного насіння, забезпеченні сучасною сільськогосподарською технікою, добривами і агрохімікатами, в організації заготівлі і реалізації сільськогосподарської продукції;

5. Цінова політика.

Надзвичайно важливим питанням є співвідношення цін на продукцію сільського господарства і товари виробничого призначення, що споживаються АПК. Тобто пропонується законодавчо відновити ціновий паритет між промисловістю та сільським господарством. Доцільно шляхом прийняття нормативних актів вирішити питання встановлення мінімальних закупівельних цін на окремі види сільськогосподарської продукції, які б покривали витрати на їх виробництво та забезпечили рівень рентабельності не нижче 20 відсотків.

6. Використання альтернативних шляхів отримання доходів в сільській місцевості, які пов'язані насамперед із розвитком нетрадиційного сільськогосподарського виробництва та сфери послуг на селі (розвиток агротуризму).

7. Розвиток інфраструктури аграрного ринку. Будівництво та реконструкція картопле-, овочесховищ та складів для зберігання фруктів. Проведення ярмарків з реалізації сільськогосподарської продукції, включаючи спеціалізовані ярмарки. Будівництво оптових сільськогосподарських ринків в усіх областях України.

На розбудову мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції у 2011 році держава виділила 198 мільйонів гривень, що майже вп'ятеро більше, ніж у 2010 році. У 2011 році було введено в експлуатацію ринки у Львові, Києві та Донецьку, а вже в найближчому часі запрацюють ще чотири об'єкти в Одесі, Херсоні, Запоріжжі та Маріуполі.

Подальший розвиток аграрного сектора також потребує завершення законодавчого врегулювання питань розвитку земельних відносин, зокрема, ринку земель та запровадження іпотеки землі, як одного з основних інструментів залучення інвестиційних ресурсів та передумови стабільного економічного зростання національної економіки. Це дасть змогу створити принципово нову систему кредитування купівлі аграріями земельних ділянок, базовим елементом якої буде державний Земельний банк.

Перегляду також потребує державна аграрна політика щодо розвитку сільських територій, оскільки вона залишає без вирішення проблеми розвитку соціальної інфраструктури села. Як наслідок, поглиблюються негативні демографічні тенденції на селі, обмежені можливості працевлаштування сільського населення.

Підвищення ефективності державного управління агропромисловим комплексом і ролі місцевих органів виконавчої влади має відбуватися шляхом перерозподілу на користь місцевих органів влади повноважень і коштів, необхідних для реалізації проектів комплексного розвитку сільських територій.

Отож, вирішення проблем аграрної сфери для України є невід'ємним компонентом економічного зростання. Проведення системних реформ в агропромисловому комплексі має забезпечити технологічне переоснащення галузі, перетворення її на ефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому й зовнішньому ринках сектор економіки.

Пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці зумовлюється винятковою значущістю та незамінністю виробленої продукції, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури [1].

Перелік використаних джерел

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 р. N 2982-IV // <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава» Режим доступу [Електронний ресурс] http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL
Програма “Зерно України – 2015”. — К.: ДІА, 2011. — 48 с.

3. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдучкий, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; За ред. П.І. Гайдучького. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 424 с.

4. Алейнікова О. В. Особливості державного регулювання впливу на розвиток агропродовольчої сфери регіону/ О. В. Алейнікова, Ю. В. Слободчикова // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. — 2011. — № 1. — С. 189–194.